

Een wiekstelsysteem dat de tijd tegen had (2)

In De *Nieuwe Zelfzwichter* 02/2 staat het artikel over een bijzonder wiekstelsysteem dat molenmaker Chris Bremer had beproefd op molen *De Jonge Hendrik* in Den Andel. Niets dan lof voor Gerrit Pouw voor zijn prachtige artikel en zijn tekeningen. Wat mij steekt is dat het jaartal 1941 van de omslagfoto foutief is weergegeven. Het is inderdaad moeilijk om te bepalen wanneer precies de foto's van dit experiment met de draaibare vleugels zijn genomen. Maar ik kan wel ongeveer het antwoord geven. Op de omslagfoto staat op de voorgrond een stenen schuur met dakpannen. De molen had toen nog aan de zuidwestelijke helft een wit bepleisterde stenen onderbouw, hetgeen op de foto te zien is.

Het kleurverschil met het stenen tussenstuk is duidelijk. Die pleisterlaag is in 1962 verwijderd. De afgebeelde schuur is in 1943 gebouwd ter vervanging van een zwartgeteerde houten schuur, die aan de straatzijde een wolfsdak en twee ruitvormige „zaagmolenramen” heeft gehad (afb. 1).

Het dak was geasfalteerd en er was een rechte achtergevel. Op het dak stond er een wit ventilatiertorentje. Misschien is daarin vroeger een molenpaard ondergebracht. De windveren langs de schuine dakranden hadden een mooie gegolfde profielrand. Blijkens foto's van wijlen W.O. Bakker uit 1941 en 1942 was de houten schuur behoorlijk scheef

Afb. 1: Een fraai ensemble met de malende molen *De Jonge Hendrik* in het jaar 1926, met ervoor de zwarte houten schuur. Van 1925 t/m 1932 was hier molenaar Geert van der Veen werkzaam.

Collectie: M.E. van Doornik, Westernieland

gezaakt. De stenen schuur van 1943 is alweer afgebroken in 1980 en vervangen door het huidige exemplaar. Ik zie het nog voor me dat er in de jaren zeventig een stuk afrastering om de schuur stond waarin de kippen van molenaar Tiddo Muda rondliepen en dat er enkele kleine boompjes tussen de schuur en de molenaarswoning stonden.

De heer W.O. Bakker, aan wie ik had gevraagd wanneer precies dit experiment had plaatsgevonden, heeft direct het jaar 1944 „onomstotelijk” genoemd. Ik vermoed dat de vader van Tiddo Muda, Jan Alje Muda, begin 1944 een nieuwe roede had besteld en misschien had molenmaker Chris Bremer van die gelegenheid gebruik gemaakt om zijn experiment op de molen te doen. Op de foto van de molen met het gevluht in overhekstand, bij een vroege ochtendzon genomen vanaf de Oude Dijk, ligt er duidelijk een oude roede op de grond voor de schuur langs. Deze roede ligt voor een deel in de schaduw van het molenhuis (afb. 2).

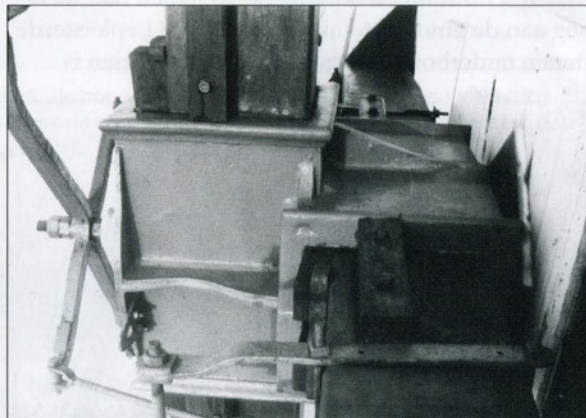

Afb. 2: De molen met de draaibare vleugels op de buitenroede. Links op de voorgrond is de oude roede zichtbaar.

Reproductie: M.E. van Doornik, Westernieland

Op de foto in het artikel van Gerrit Pouw op pagina 6 herkennen wij op links de achtergrond het café Het Witte Hoes en rechts de molen van Adorp. Gezien de hoge stand van de zon (let op de schaduw van de wiek in opbouw) en de kale bomen op de achtergrond moet de foto wel in april 1944 zijn genomen. De omslagfoto lijkt, gezien het blad aan de bomen en de stand van de schaduw van de stellingschoren in de avondzon, in de late voorjaar van 1944 te zijn genomen. Dat blijkt ook uit de datum van 27 mei 1944 van de brief aan De Hollandsche Molen, die in het artikel van Pouw ter sprake is geweest. De heer Pouw weet in zijn artikel niet of de bekledingsplaten van zink of aluminium waren gemaakt. De heer B. Dijk, die een aantal jaren bij Bremer in dienst was, heeft mij verteld dat de platen van aluminium waren.

Jammer genoeg vertelt Pouw in zijn artikel niet hoe de vleugels vanaf de spin in beweging konden worden gebracht. Op de voorkant van de askop zitten nu nog twee vastgeboude ijzeren ogen aanwezig, misschien dat de foto Gerrit Pouw wat op weg kan helpen (afb. 3). Daar zijn wij heel nieuwsgierig naar....

Afb. 3: De askop van *De Jonge Hendrik* met linksonder aan de rand het ijzeren oog. De achtergrond is helemaal wit vanwege de sneeuw op het land.

Foto: M.E. van Doornik, Westernieland, 1 januari 1987.

Al met al vind ik het een knap waagstuk van Chris Bremer om in de moeilijke oorlogsjaren aan materialen te komen om zijn proef met draaibare vleugels ten uitvoer te brengen. De in 1944 gestoken Potroede (een der laatste roeden van de firma Pot, die in dat jaar is opgeheven), die het systeem Van Bussel heeft gedragen, was gemaakt van ijzer in bedenkelijke „oorlogskwaliteit” en heeft het maar 18 jaar volgehouden tot de vervanging in 1962.